

KÂSİMÎ MECMU'ASI'NDA NÂZİMÎ'YE AİT ŞİİRLER

POEMS BELONGING TO NAZIMI IN THE COLLECTION OF KASIMI

СТИХИ НАЗИМИ В СБОРНИКЕ КАСИМИ

Bünyamin TETİK*

ÖZ

Klasik Türk edebiyatında her zaman “şöhre-i şehîr” yani herkesçe bilinen sembol isimler olduğu gibi ismi biyografik kaynaklarda bile zorlukla bulunabilen, bulunduğu ise ancak birkaç satır bilgi sahibi olunabilen şairler de vardır. İkinci guruptan şairlerin varsa kitaplaşmış eserleri, çok az nüsha çoğaltılmış, daha kısa eserleri ise mecmualarda, derlemelerde veya başka eserlerin içinde yer alabilmiştir. Bu çalışmanın kaynak eseri olan Kâsımî Mecmu'ası da müstakil eseri bulunmayan birçok şairi barındırması açıdan önemlidir. Tezkire Osmanlı'nın güneydoğu (özellikle Bağdat ve Musul) bölgesindeki şairleri içermesi nedeniyle Klasik Türk şiirinin çeperlerini anlamaya yardımcı olur.

Çalışmada şiirleri ele alınacak olan Nâzımî, biyografik kaynaklarda hakkında herhangi bir bilgi bulunmayan bir şairdir. Sadece üç nazire mecmuasında geçen üç şiiri ve bir matlası bilinmektedir. Kâsımî Mecmu'asında geçen yedi yeni şiiri, Nâzımî hakkındaki bilinen en büyük bilgi kaynağı olması açısından oldukça değerlidir.

Bu çalışmada, Kâsımî Mecmu'ası'nda yer alan ve yayınlanmış mecmualarda bulunmayan Nâzımî mahlaslı şiirler transkripsiyon harflerine aktarıldı. Şiirlerin içerikleri bağlamında değerlendirildi ve şairin edebi kişiliği ve biyografisi aydınlatılmaya çalışıldı. Nâzımî mahlaslı şairin Nâzım ya da benzer başka bir mahlasla şiir yazan ya da sonradan mahlasını değiştirmiş bir şair mi olduğu gibi ihtimaller değerlendirilerek, şiirlerinden hareketle Nâzımî hakkında daha detaylı bilgiye ulaşılmaya çalışıldı. Şairin döneminde ya da sonra yazılmış tezkirelerde neden hakkında bir bilgi bulunmadığı tartışıldı.

Anahtar Kelimeler: Nâzımî, Kâsımî Mecmuası, Bağdat, mecmua, gazel.

ABSTRACT

There were always writers in Classical Turkish literature who were known as "şöhre-i şehîr", which means well-known, and therefore, it is difficult to find their names in any biographical sources. Even if their names are mentioned, the source can give extremely limited knowledge. The manuscripts by these second part of poems were reproduced just in a few copies and their poems could survive in some magazines or books. The Mecmua (Collection of works) of Kasimi, the source text of this paper, is important because it contains and deals with some

* ORCID: [0000-0001-9160-4288](https://orcid.org/0000-0001-9160-4288), Arş. Gör., Ardahan Üniversitesi, İBEF, Türk Dili ve Edebiyatı, bunyamintetik@gmail.com

Kâsımî Mecmu'ası'nda Nâzımî'ye Ait Şiirler

poets who do not have their own books. Tezkire helps to understand the periphery of Classical Turkish poetry as it includes poets in the southeast (especially Baghdad and Mosul) region of the Ottoman Empire.

Nazîmî, the composer of poems in this paper, is not mentioned in any biographical sources; therefore, except for some predictions, his life is totally unknown. Only his three poems and one matla (first two lines of poem) written in three corpuses of nazîre (reply in kind) are known. The seven poems recorded in the collection are important because the poems is the biggest literature about the poet.

In this paper, the poems which were labeled as the works of Nazîmî, and not found in other collections or corpuses, will be transferred to transcription letters. The contents of the poems were evaluated in context and the literary personality and biography of the poet were tried to be enlightened. Besides, the possibility of confusion of his pseudonym with those known as Nazîm will be evaluated and some new information will possibly be discovered as regards his poems. It was discussed that there is no information about why there is no information in the biographies written in the poet's period or later.

Keywords: Nâzımî, Mecmua of Kâsımî, Baghdad, Mecmua (Collected Works), Ghazel.

АННОТАЦИЯ

В классической турецкой литературе всегда имеются названия-символы, такие как “şöhre-i şehîr” (славный город), известные каждому исследователю. Однако, есть такие поэты, имена которых вряд ли можно найти даже в биографических источниках. Но даже при обнаружении, доступны лишь несколько строк информации о них. Произведения поэтов второй группы, если таковые имеются, изданы в очень малочисленных экземплярах. А их более короткие произведения включены в журналы, сборники или другие издания. Kâsımî Mecmu'ası (Сборник Касими), который является предметом нашего исследования, важен тем, что он содержит стихи таких поэтов, которые не имеют самостоятельные книги. Тезкире помогает исследовать и изучать классическую поэзию турецкой периферии, поскольку в неё входят поэты юго-восточного (особенно Багдада и Мосула) региона Османской империи.

В нижеследующем исследовании обсуждаются стихи поэта Назими, сведения о котором не имеются ни в каких источниках. Известны только три стихотворения и одна матла (рождение), которые упоминаются в трех журналах стиля “назире”. Его семь новых стихотворений из “Сборника Касими” очень ценны, поскольку являются величайшим источником информации о Назими.

В этом исследовании нами были транскрибированы стихи поэта под псевдонимом Назими из “Сборника Касими”. Отметим, что эти стихи не были опубликованы по сей день. Нами оценены содержание стихов. Сделано попытка, разъяснить литературную личность и биографию поэта. В виду того, что точно невозможно установить, носил ли этот поэт имя Назими или такое прозвище был лишь его псевдонимом или же он потом изменил свой псевдоним, только на основе его стихов была предпринята попытка получить более подробную информацию о Назими. В статье обсуждается вопрос о неимении информации по поводу этого поэта не на время его деятельности и не после его смерти.

Ключевые слова: Назими, Сборник Касими, Багдад, сборник, газель.

Giriş

Mecmua, toplama anlamındaki cem' kökünden gelir ve “derleme” olarak günümüze çevrilebilir. Mecmualar düzenli ve tematik olabilir fakat derleyicinin estetik, dinî, kültürel gibi çeşitli açılardan tercihlerine göre çok farklı tür ve

hacimdeki eserleri de içinde barındırabilir hatta bir not defteri hüviyetine kadar esneyebilir. Bu çeşitlilik içinde bir edebiyat ya da tarih araştırmacısı için birçok veri içerebilir. Öncelikli olarak bazı bibliyografik bilgiler edebiyat tarihindeki eksik noktaları tamamlamaktadır. Dönemin edebi zevkini anlamak ya da metinlerarası ilişkileri aydınlatmak için ipuçları sunması gibi ikincil faydalarının yanında kimi zaman edebiyata yeni metinlerin kazandırılması gibi doğrudan yararları da olabilir. Özellikle divan oluşturma imkânı bulamamış şairler için mecmualar kimi zaman tek kaynak durumundadır.

Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Nadir Eserler Seyfettin Özege Koleksiyonunda ASL 625 Mec 83 yer numarasında kayıtlı Kâsımî Mecmu'ası, 296 yapraklık bir eserdir.¹ Eserde derleyen tarafından verilen bir isim bulunmasa da sonra yapılan eklemelerle “Mecmû'atü'l-Letâyif”, “Sandukatu'l-Maârif” ve “Bahru'l-Maârif” gibi isimler yakıştırılmıştır. Şiirleri derlenen şairlere bakılarak eserin 16. yüzyıl sonları ile 17. başları arasında derlendiği söylenebilir. İçerik itibarı ile karma bir metindir fakat genellikle Musul ve Bağdat çevresi ile ilgili olması sebebiyle bir tutarlılık gösterdiği söylenebilir. Ayrıca temellük kayıtlarından eserin birçok medresede bulunduğu bakılarak ders kitabı olarak kullanıldığı da düşünülebilir. Derleyici, metin içerisinde verilen “li-kâtibihî” ifadeli şiirlerden ve şairin kendi künyesini belirttiği bir cümleden anlaşıldığı kadarıyla Kâsımî mahlaslı bir şairdir fakat bibliyografik kaynaklardan hakkında yeterli bilgi bulunmamaktadır.

Kâsımî Mecmu'ası, Bağdatlı İzâkî, Bağdatlı Feyzî, Bağdatlı Keşfî, Bağdatlı Muhibbî, Musullu Dâî, Musullu Seyyid Cuma, Musullu Levendî, Musullu Sâkinî gibi daha önce hakkında bilgi bulunmayan şairin eserlerini içermektedir. Ayrıca bilinen bazı şairlerin de yeni şiirlerini ihtiva etmektedir.² Bu şairlerden birisi de Nâzımî'dir. Şairin şiirlerinin biri hariç tamamına “Nâzımî Efendi” başlığı konulmuştur. Sadece “Nâzımî” olarak başlıklandırılan şiirin herhangi bir ayırım ifade edip etmediği kesin değildir. Nâzımî hakkında bibliyografik veriler çok sınırlıdır (Köksal, 2013). Hakkında tespit edilebilen hiçbir tezkirede bilgi bulunmamaktadır.³ Yalnızca Nazmî'nin Mecma'u'n-Nezâ'ir'inde bir ve Pervâne Bey Mecmû'ası'nda iki naziresi yer almaktadır. Söz konusu şiirler şunlardır;

¹ Mecmua hakkında daha detaylı bilgi için bkz. (İçli, 2018c).

² Mecmua ile ilgili diğer yapılmış çalışmalar; (İçli, 2016a, 2016b, 2017, 2018a, 2018b, 2018d).

³ Nâzımî mahlaslı bir Uygur şair bulunmakla beraber, mecmuada geçen şair olma ihtimali bulunmamaktadır (Öger, 2014). Bu şair, Hoffinan'ın eserinde yoktur (Hofman, 1969). Fatın Tezkiresinde ise Nâzım mahlasını kullanan Nâzım Efendi, Hüseyin Nâzım Efendi, Mehmed Nâzım Efendi (Fatın, 2017, ss. 460–464) Tuhfe-i Nâilî'de Hüseyin Nâzım Efendi (Yıldırım, 2009, s. 240) Sâlim Tezkiresi'nde ve Vekâyi'u'l-Fuzalâ'da Mustafa Efendi (Mîrzâ-zâde, 2018; Şeyhî, 2018) Kara Nâzım Efendi (Şeyhî, 2018, s. 2890; Şirvânî, 2018, s. 41) adlı şairler vardır. Çalışma kapsamında incelenen ve Nâzımî mahlası bulunmayan tezkireler şunlardır: (Adıgüzel, 2008; Ahdî, 2018; Ali b. Bâlî, 2018; Ali Emîrî, 2014, 2018; Âlî, 2020; Beyânî, 2017; Büyüker, 2011; Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, 2018; Es'ad Mehmed Efendi, 2018; Esrâr Dede, 2018; Faik Reşâd, 2019; Güftî, 2019; Güzel, 2012; Halîm Girây, 2019; Hasib, 2017; Hibrî, 1996; İnoue, 2013; İsmail Paşa, 1951; Kâyayev, 2017; Kınalızâde, 2009; Latîfî, 2018; Mehmed Tahir, 2016; Mehmed Tevfik, 2017; Nev'îzâde Atâyî, 2017; Özçelik, 1986; Ramazan Ekin, 2011; Riyâzî, 2017; Rızâ, 2017; Sehî Beg, 2017; Şeyhülislam Ârif Hikmet Bey, 2019; Seyrek-zâde, 2019; Silâhdâr-zâde, 2018; Taşköprülüzâde, 2019; Ubeydi, 2017).

Kâsımî Mecmu'ası'nda Nâzımî'ye Ait Şiirler

Nazîre-i Nâzımî
Ağlasam fûrkat ile hâsret-i cānānumdan
Gark olur halk-ı cihān dīde-i giryānumdan

Gün yüzün görmese cān bülbüli inler dün ü gün
Uyumaz murg-i seher nāle vü efgānumdan

Sākiyā cām-i lebüñ şun dile cānum-durur ol
Bezm-i hüsñünde gel ayırma beni cānumdan

Süregör Mısr-i melāhatde hüsñ devrin kim
Ahsen itdi seni Hâk Yūsuf-ı Ken'an'umdan

'Işk çevgānına tōb eyledüğümçün başum
Kimse hergiz geçemez gūşe-i meydānumdan

Beni öldür ki harāmî gözüñe ola helāl
Kānumı her dem içüp kanmaduğı kanumdan

Bezm-i gāmda dili inletme gel ey Nâzımî yār
Ne bilür neydüğümü defter ü dīvānumdan
(Pervāne, 2017: 1941)

Nazîre-i Nâzımî
Hañcer-i hicrān ile ol gānze-i fettān beni
Eyledi mülk-i 'ademde hāk ile yeksān beni

Ben nice cān virmeyem mihrine her gün ol melek
Rüz ü şeb oldur iden hayrān ü ser-gerdān beni

Ka'be hākkı 'id-i vaşla ireyin tek rāzīyem
Eylesünler ol kemān-ebrū için qurbān beni

Kül idüp eczāmı 'ömrüm hāşılın virdi yile
Hırmen-i gāmda yakaldan āteş-i hicrān beni

Meh gibi mihri hevāsında yilelden Nâzımî
Yiler oñmaz eyledi ol āfet-i devrān beni
(Pervāne, 2017: 2648)

Nazîre-i Nâzımî
'Âlemi yakdı şarāb-ı āteş-i āhum benüm
Mihr-i hüsñün zerresin 'arz it gel ey mâhum benüm

Her seher cânâ ne tañ çâk-i giribân eylesem
Gün gibi rûşen durur âh-ı sehergâhum benüm

Bende-i mukbil gibi kapuñda derbân olmadur
Rûz u şeb ey âh-ı ‘âlem devlet ü câhum benüm

Ârzû-yı cân u dil kıblem visâlûñ haccıdur
Ki_âstânuñ Ka‘besine togrudur râhum benüm

Nâr-ı düzeh yakmaya ey Nâzımî kim ol kadar
‘Âlemi yakdı şîrâr-ı âteş-i âhum benüm
(Nazmî, 2017: 1046)

Kâsımî Mecmu’ası’nda Nâzımî mahlaslı şiiirlere on şiiir daha eklenmektedir. Kâsımî Mecmuası ile diğer mecmualarda arasında ortak bir şiiir bulunmamaktadır. Daha önce bilinen şiiirlerin herhangi bir biyografik bilgi verilmeyen nazire mecmualarında yer alması sebebiyle tüm şiiirlerin aynı şaire ait olup olmadığı hakkında görüş belirtmek zorlaşmaktadır.

Şair hakkında bilinenler şiiirlerden ibarettir, bu yüzden ancak şairin şiiirlerinden ve mecmuanın bağlamından çıkarılabilecek bazı düşünceler yürütmek mümkündür. Şiiirlerden birinin Farsça olması ve şiiirlerde Arapça iktibaslar görülmesi şairin bu iki dili şiiirde kullanacak kadar bildiğini göstermekte ve eğitim aldığı düşünmektedir. Mecmuanın derleyicisi olan Kâsımî’nin ehl-i beyt düşüncesine yakın şiiirleri bulunması ve Farsça şiiirin Peygamber soyunun çektiği çilelerden şikâyet etmesi ve Bağdat’ın demografik yapısı göz önüne alındığında Nâzımî’nin de Şii/Alevi düşüncesinde ya da bu düşünceye yakın olduğuna işaret olarak değerlendirilebilir. Şairin başka mecmualarda şiiirlerinin yer alması, belirli bir bilinirliği bulunduğunu göstermesine rağmen tezkirelerin hakkında hiçbir bilgi vermiyor oluşu, durumun kasten bir tavır olduğu şüphesini uyandırmaktadır. Şairin mezhebi hakkındaki görüş doğru kabul edilirse, şairin göz ardı edilmesinin sebebinin mezhebî görüşü olduğu ve ileri sürülebilir. Kendisinin de ehl-i beyt düşüncesinde yazdığı şiiirler bulunan Kâsımî’nin şairi özellikle mecmuasına almış olması da mümkündür. Nâzımî’nin Farsça şiiirini takip eden sayfada Kâsımî’nin neredeyse bu şiiirin çevirisi sayılabilecek bir şiiirin olması derleyicinin şair hakkında olumlu bir tutum içinde bulunduğu destekler niteliktedir.

Şairin, tezkirelerde yer almamasının başka bir açıklaması şairin değerli bulunmamasıdır. Nitekim derkenarları müstakil şiiirler yerine notlar, müfretler ve şiiir parçaları gibi metinler için kullanan Kâsımî’nin Nâzımî’nin çoğu şiiirini derkenara yazmış olmasından birincil öncelik vermediği düşünülebilir. Yine de bu durumun söz konusu şiiirlerin mecmua derlendikten sonra derleyici tarafından tespit edilmiş olması, hacim yetersizliği ya da şu an bilinmeyen bir tasnif tercihi gibi bir sebepten kaynaklanma ihtimali unutulmamalıdır. Türkçe şiiirlerin muhtevalarına bakıldığında kalıplaşmış temaları işleyen aşk şiiirleri olduğu görülmektedir. Nâzımî, bir şiiiri dışında aşk temasını karamsar bir tonda işleyerek ayrılıktan, vefasızlıktan ve cevır ü

Kâsımî Mecmu'ası'nda Nâzımî'ye Ait Şiirler

cefadan şikâyet etmektedir. Şiirlerinde mazmunların getirdiği imalar dışında tasavvufi bir neşve görülmemektedir.

Metinlerin neşrinde Ünver'in önerileri esas alınmıştır (Ünver, 2008). Şiirler neşredilirken şiirlerden önce araştırmacı tarafından mecmuadaki sayfa sayıları mecmuadaki sırasına göre şiir numaraları ve italik şekilde aruz kalıpları belirtilmiştir. Daha sonra mecmua derleyicisi tarafından şiirlere konan başlıklar ve şiirler verilmiştir. Farsça ve Arapça ifadeler özgün harfleri ile yazılıp dipnot ile çevirileri verilmiştir.

Metin

[25b] Şiir-1

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Nâzımî Efendi

Çıkdı istiğnâ ile gül-gün şafağda mâh-ı 'îd
Bedr-i ruhsâruñ görüp hacletden oldı nâ-bed'îd

Dil görüp ruhsâruñ üzre qaşlaruñ mihrâbını
Secde-i şükr eyleyüp didi zehî 'îd-ı sa'îd

Şanma kim ey meh çıka dilden hevâ-yı ruhlaruñ
جُبُّكَ قَدْ حَلَّ فِي قَلْبِي الْيَوْمَ الْوَعِيدُ⁴

Ger murâduñ cânı almağdur tenümden husrevâ
Yoluña olsun fedâ يَا رَبِّ يَسِّرْ ثَمَّ يُرِيدُ⁵

Nâzımînün rüz u şeb virdi budur k'olsun saña
'İzz ü ikbâl ile şâhâ 'ömr ü devlet ber-mezîd

[26b/k] Şiir-2

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Nâzımî Efendi

Gülşen içre her taraf ağan degül âb u revân
Sû-be-sû gitdi seni arayı eşk-i 'âşıkân

'Ârız-ı aluñ görüp gülzârda ey gonce fem
Şol sebebdendür kim eyler dem-be-dem bülbül fiğân

Çonçe ağzuñ gördi ey rûh-ı muşavver reşkden
Yok 'aceb başup diline hârı olsa bağırı kan

Büstân-ı dehrde serv-i sehîdür kâmetün

⁴ “Ceza gününde senin sevgin kalbimizi critti/çözdü”

⁵ “Ya Rab, bize isteğimizi kolaylaştır.”

Çonçe-i ter gülsitân-ı ruhlarıñda ol dehân

Niçe yıllardır ki cân tek şaklarıdım Nâzımî
Râz-ı ‘aşkın âh kim bildürdi çeşm-i hünfeşân

[27b/k] Şiir-3

Mef’ûlü fâ’ilâtü mefâ’ilü fâ’ilün

Nâzımî Efendi

Tîg-ı sitemle kıldı dili pâre pâre yâr
Peykân-ı ğamla itdi teni yâre yâre yâr

Vardukça kûyına bize cevır ü cefâ ider
Terk itdi mihr kâ’idesin vara vara yâr

Her kimse buldı arayı bir yâr kendüye
Sen dañı üri ey dil-i bîçâre ara yâr

Cevır ü cefâ vü miñnet ü ğamdur baña ider
Âyâ olur mı dünyede bu çâra çâre yâr

Ağyâra yâr olup beni terk itdi Nâzımî
Olmağ düşer mi ol gül-i bî-hâre hâre yâr

[28b/k] Şiir-4

Fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün

Nâzımî Efendi

Kâkülünden ‘aks düşse çeşm-i giryân üstine
Şanasın sünbül düşer deryâ-yı ‘ummân üstine

Mâh ruhsârında şanma hâl kim tutdı mekân
Merdüm-i çeşm-i terüm ruhsâr-ı cânân üstine

Görelî sen mâh-rüyuñ ‘arız-ı pākîzesin
Şalmadum hergiz nazâr hürşîd-i raşşân üstine

Güldüğün dem dür dişün ağzuñda zâhir olduğı
Jâledür gūyâ ki düşmiş verd-i ğandân üstine

Beñzedürdüm Nâzımî ruhsârımı kırş-ı mehe
Olmasaydı ger kudüret mâh-ı tâbân üstine

[29a/k] Şiir-5

Fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün

Nâzımî Efendi

Kâsımî Mecmu'ası'nda Nâzımî'ye Ait Şiirler

Ey gönül olduğda nâzır ol büt-i bed-kîşe ben
Şan'at-ı 'aşk-ı cihân-süzün idindüm pîşe ben

Kühken tek nâhun-ı sîneşikâfî eyledüm
Kazmağa dilden hayâl-i gayrı ey meh tîşe ben

Tîğ-ı bî-dâdile her dem yaralar bağrum raķıb
Râh-ı 'aşkuñda taħammül iderem ol rîşe ben

Eyledi hâlüm perîşân hatt-ı Şeb-dîzûñ senüñ
Düşdüm ey şîrîn-dehen Ferhâd-veş teşvîşe ben

Nüş-ı la'lin Nâzımî vuşlatda eylerken recâ
Ugradum peykân-ı hicrândan hezârân pîşe ben

[29b/k] Şiir-6

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

Nâzımî Efendi

Yüzümün rengi olup 'aşkuñ ile zerd ü nizâr
Halka ol vechden oldı kamu derdüm izhâr

Dehenün fikri ile yoķ yire geçdi 'ömrüm
Zülf-i müşkînün ucundan günüm oldı şeb-târ

Dehenün⁶ çâhına üftâde olup güm oldı
Sâkin oldı çeh-i târîña gönül Yūsufvâr

Ruħlarıñ şevki ile bu dil-i nālân cānâ
Âh ider gūşe-i gülzârda mânend-i hezâr

Pehluya çekmeye ol serv-ķadi hasretten
Oldı pehlümde kemükler nitekim müsîķâr

'Ömri gibi gelüben üstüme geçdükde o meh
Eyledüm hâk-i peyine dür-i eşkümi nişâr

Nâzımî olma melül âteş-i hicrândan kim
Mihnet ü râhat-ı devrân geçürür âhir-i kâr

[30a/k] Şiir-7

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Nâzımî Efendi

⁶ Metinde zehen olarak yazılmıştır.

چند اي فلك بر آل محمد جفا كني
عیش او صفای آل نبی را هبا كني

كردي حسين را به يد طاغيان شهيد
چندين ستم بر آل علي چون روا كني

هرجا كه هست يك خلف از نسل مصطفاي
انرا بقيد محنت و درد و بلا كني

تعظيم هر شقي كني تخفيف هر شريف
با اهل بيت ان همه كينه چرا كني

اي ناظمي ملول مشواز جفاي چرخ
7 نزيك كه شد جمله وجودت فنا كني

[31b/k] Şiir-8

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Nâzımî Efendi

Telh etdi devr bâde-i firqatle kāmumuz
Seng-i cefâ vü cevri ile şındurdu cāmumuz

Cānā biz ol belā-keş-i 'aşquz kim olmadı
Gerdün-ı tã'at üzredür eyyām-ı rāhumuz

Deldi dil-i figārı müjeñ okı ney gibi
Geçerse n'ola nāle ile şubh u şāmumuz

Öykünmesün igende ziyā ile mäh-ı şām
Kı tütüdi şehri pertev-i mäh-ı tamāmumuz

La'l-i lebiyle ruḥlarınıñ vaşfidur sözüüm
RengİN olursa Nâzımî tañ mı kelāmumuz

[32a/k] Şiir-9

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Nâzımî Efendi

Mäh-ı nev ebrüñ ḥayâliyle olupdur ğarḳ-ı hün

⁷ Ey felek, daha ne kadar Hz. Muhammed'in ailesine cefa edeceksin. Nebi'nin ailesinin huzur ve eğlencesini daha ne kadar bozacaksın.

Hız. Hüseyin zalimlerin elinde şehit oldu. Hız. Ali'nin ailesine ne sitemler reva gördün!

Hız. Mustafa'nın soyundan olan herkes nerede olursa olsun mihnet, dert ve belaya tutuldu.

Her onursuzu onurlandırdın, her soyluyu alçalttın. Ehl-i beyte bu nefretin neden?

Ey Nâzımî, dünyanın cefasına üzülme, az kaldı kendi vücudunu da yok edeceksin.

Kâsımî Mecmu'ası'nda Nâzımî'ye Ait Şiirler

Ruḥların şevkiyle sergerdân gezer ay ile gün

Dem-be-dem rîzân olursa eşk-i çeşmüm 'âkıbet
Olıcaḡdur Kulzüm ü Ceyhün u deryâdan füzün

Ḥasret-i la'lüñle ez-în ağlaram Ya'kübvar
Rû-yı zerdüm oldı eşk-i sürhüm ile lâle-gün

İstikâmetle kadûñe öykünürmiş serv-i bâḡ
Ḳâmetüñ gördükde oldı ḡacletinden sernigün

Hicr-i yâr u ta'ne-i aḡyâr u cevri-rüzigâr
Nâzımî bunca belâ ile zebün oldum zebün

[124b] Şiir-10

Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûlün

Nâzımî

Mihr-i ruḡna ḡâkat-i nezzâre mi ḡaldı
Bend olmayuban saña bir âvâre mi ḡaldı

Yetmez mi raḡbe bu ḡadar mihr ü maḡabbet
Gül zevḡini sürmek güzelüm ḡâre mi ḡaldı

Aḡyâr ile gülzârda gül gibi açılma
Sen ḡonçe-femüñ 'âlemi aḡyâre mi ḡaldı

Terk itdi beni derdüme dermân iken ol meh
İşlâḡ-ı dil-i zâruma bir çâre mi ḡaldı

Rîş-i dil için Nâzımî ḡam çekme ki herḡiz
'Âlemde bir oñulmayuban yâre mi ḡaldı

Sonuç

Kâsımî Mecmu'ası için hazırlanan fihrist çalışmasında edebiyat tarihine katkı sağlayacak birçok bilgi ve metin bulunmuştur. Bunlardan birisi de hakkında neredeyse hiçbir bilgi bulunmayan Nâzımî mahlaslı şairdir.

Yapılan çalışma ile Nâzımî'ye ait birisi Farsça olmak üzere on yeni şiire ulaşılmıştır.

Şairin şiirlerine bakıldığı zaman edebi açıdan bir özgünlük görülmez. Mecmuada neredeyse tüm şiirlerin derkenarda yer alması derleyicinin de şaire ikincil bir konum verdiğini düşündürmektedir. Eldeki bilgilerle Nâzımî'nin başarısız bir şair olduğunu söylemek mümkündür.

Yapılan tarama ve yeni bulunan metinler ışığında biyografisi ve edebî anlayışı hakkında hiçbir bilgi bulunmayan şairin eğitim gördüğü, ehl-i beyte yakınlık duyan bir meşrepten geldiği, karamsar ve âşıkâne tarzda şiirler yazdığı gibi tahminler yürütme imkanı doğmuştur.

Bulunan yeni bibliyografik bilgiler ve metinler ışığında mecmualar üzerine yapılan çalışmaların devam etmesi gerekliliği ve bu çalışmaların bir veritabanı başta olmak üzere daha sistemleşmesi gerektiği ortaya çıkmıştır.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, N. (2008). *Edirneli Ahmet Bâdî'nin "Riyâz-ı Belde-i Edirne" Adlı Eserinin Tezkire Kısmı*. Trakya Üniversitesi.
- Ahdî, B. (2018). *Gülşen-i Şu'arâ* (S. Solmaz (ed.)). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. ekitap.ktb.gov.tr
- Ali b. Bâlî. (2018). *el-İkdu'l-Manzûm fî Zikri Efâzülü'r-Rûm, Ali b. Bâlî'nin Şakâ'ik Zeyli* (M. Hekimoğlu (ed.)). Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı. ekitap.yek.gov.tr
- Ali Emîrî. (2014). *Mir'âtü'l-Fevâ'id fî Terâcimi Meşâhîri Âmid* (G. Kut, M. Öğmen, & A. Demir (ed.)). Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı. ekitap.yek.gov.tr
- Ali Emîrî. (2018). *İşkodra Vilayeti 'Osmanlı Şa'irleri* (H. T. Karateke (ed.)). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. ekitap.ktb.gov.tr
- Âlî, G. M. (2020). *Künhü'l-Ahbâr* (S. Donuk (ed.)). Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı. ekitap.yek.gov.tr
- Beyânî, C. M. (2017). *Beyânî Tezkiresi (Tezkiretü's-şu'arâ)* (A. Sungurhan (ed.)). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. ekitap.ktb.gov.tr
- Büyüker, N. (2011). *Kâfzâde Fâ'izî Kitâb-ı Leylî vü Mecnûn (tenkitli metin-inceleme)* [Marmara Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=zD1B0cW7zVr3VcnZjitVXpeIy-xt6IxQW6-MrfhXev0PdriBrrEdqwpMmya0D4QH>
- Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi. (2018). *Meşâ'irü's-şu'arâ* (F. Kılıç (ed.)). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. ekitap.ktb.gov.tr
- Es'ad Mehmed Efendi. (2018). *Bağçe-i Safâ-endûz* (R. Oğraş (ed.)). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. ekitap.ktb.gov.tr
- Esrâr Dede. (2018). *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye* (İ. Genç (ed.)). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. ekitap.ktb.gov.tr
- Faik Reşâd. (2019). *Eslâf* (E. Aydemir & F. Özer (ed.)). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. ekitap.ktb.gov.tr
- Fatîn, D. (2017). *Fatîn Tezkiresi (Hâtimetü'l-Eşâr)* (Ö. Çiftçi (ed.)). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. ekitap.ktb.gov.tr
- Güftî. (2019). *Teşrifâtü's-Şu'arâ* (K. Yılmaz (ed.)). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. ekitap.ktb.gov.tr
- Güzel, B. (2012). *Kemiksiz-zâde Safvet Mustafa ve "Nuhbetü'l-Âsâr min Ferâidi'l-Eş'âr" İsimli Şair Tezkiresi*. Gazi Üniversitesi.
- Halîm Girây. (2019). *Gülbün-i Hânâ* (İ. Gültekin (ed.)). T.C. Kültür ve Turizm

Kâsımî Mecmu'ası'nda Nâzımî'ye Ait Şiirler

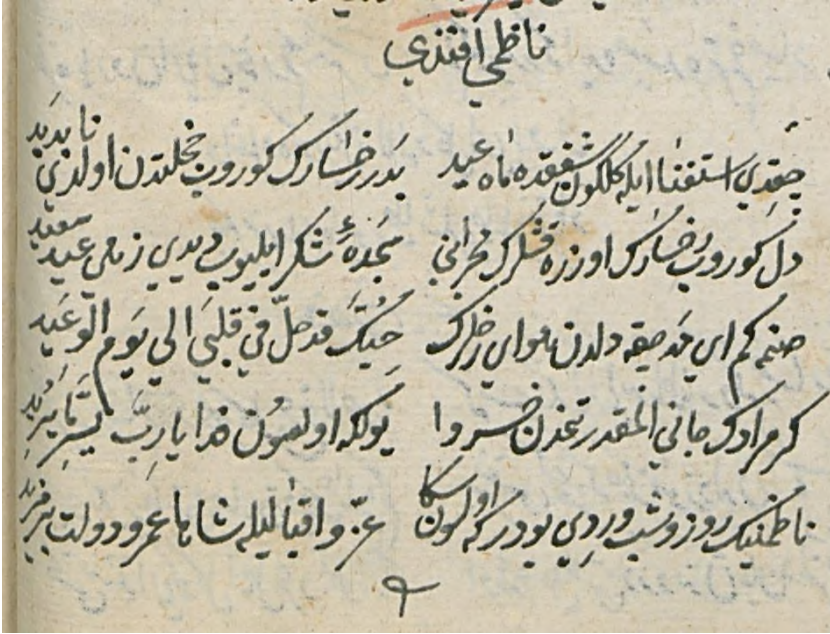
- Bakanlığı. ekitap.ktb.gov.tr
- Hasıb, U. İ. (2017). *Zeyl-i Şakâ'ik* (D. Örs (ed.)). Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı. ekitap.yek.gov.tr
- Hibrî, A. (1996). *Enîsü'l-Müsâmirîn Edirne Tarihi 1360-1650* (R. Kazancıgil (ed.)). Türk Kütüphaneciler Derneği.
- Hofman, H. F. (1969). *Turkish Literature a Bio-bibliographical Survey*. The Library of the University of Utrecht.
- İçli, A. (2016a). Dâî Mahlaslı Şairler ve Seyyid Yahya Dâî. *Journal of Turkish Studies*, 11(15), 219–219. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.9895>
- İçli, A. (2016b). Basîrî'nin Yeni Türkçe Şiirleri. *Dergi Karadeniz*, 31, 305–318. <https://doi.org/10.17498/kdeniz.30129>
- İçli, A. (2017). Âkib ve Şiirleri. *Dergi Karadeniz*, 36, 302–327. <https://doi.org/10.17498/kdeniz.348762>
- İçli, A. (2018a). Kasımî Mecmuasındaki Irak ve Çevresi (Bağdat Ve Musullu) Şairler İle Şiirleri. XVIII. *Türk Tarih Kongresi*.
- İçli, A. (2018b). Mardinli Bir Divan Şairi: Aklî. İçinde D. Karacoşkun & O. Köse (Ed.), *Geçmişten Günümüze Tarihten İzler* (ss. 27–40). Berikan.
- İçli, A. (2018c). Kasımî Mecmuası'nın İçerik Analizi. *Dergi Karadeniz*, 40, 468–499. <https://doi.org/10.17498/kdeniz.483603>
- İçli, A. (2018d). Makalî'nin Yeni Şiirleri. *Geçmişten Günümüze Manisa*, 1245–1260.
- İnoue, M. (2013). *Özbek Yazarı Mumincan Taşkın'ın "Şairler Tezkiresi" ve Tahlili*. Fatih Üniversitesi.
- İsmail Paşa, B. (1951). *Hediyetü'l-Ârifin 'Esmâü'l-Müellifin ve Âsârü'l-Musannifin*. Matbaa-i Behiyye.
- Kâyayev, A. (2017). *Terâcim-i Ulemâ-yı Dağıstan* (H. Orazayev & T. I. Durmuş (ed.)). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. ekitap.ktb.gov.tr
- Kınalızâde, H. Ç. (2009). *Tezkiretü's-Şu'arâ* (A. Sungurhan Eyduran (ed.)). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. ekitap.ktb.gov.tr
- Köksal, M. F. (2013). Nâzımî. İçinde *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Ahmet Yesevi Üniversitesi. <http://teis.yesevi.edu.tr/anasayfa>
- Latîfî. (2018). *Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ* (R. Canım (ed.)). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. ekitap.ktb.gov.tr
- Mehmed Tahir, B. (2016). *Osmanlı Müellifleri* (Y. Saraç (ed.)). Türkiye Bilimler Akademisi.
- Mehmed Tefvik. (2017). *Kâfile-i Şu'arâ* (H. Koncu, M. Çakır, & F. S. Kutlar Oğuz (ed.)). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. ekitap.ktb.gov.tr
- Mîrzâ-zâde, M. S. E. (2018). *Tezkiretü's-şuarâ* (A. İnce (ed.)). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. ekitap.ktb.gov.tr
- Nazmî, E. (2017). *Mecma'u'n-Nezâ'ir* (M. F. Köksal (ed.)). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. ekitap.ktb.gov.tr
- Nev'izâde Atâyî. (2017). *Hadâ'iku'l-Hakâ'ik fî Tekmileti's-Şakâ'ik, Nev'izâde Atâyî'nin Şakâ'ik Zeyli* (S. Donuk (ed.)). Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı. ekitap.yek.gov.tr

- Öger, A. (2014). Nâzimî, Molla Bilâl Bin Mollâ Yûsuf. İçinde *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Ahmet Yesevi Üniversitesi. <http://teis.yesevi.edu.tr/anasayfa>
- Özçelik, S. (1986). *Ali Şir Nevâyi Mecâlisü'n-Nefâyis*. Gazi Üniversitesi.
- Pervâne b. Abdullah. (2017). *Pervâne Bey Mecmuası* (K. A. Gıynaş (ed.)). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr>
- Ramazan Ekin. (2011). *Vefeyât-ı Ayvansarâyî (İnceleme - Tenkitli Metin)*. Celal Bayar Üniversitesi.
- Riyâzî, M. E. (2017). *Riyâzî'ş-Şuara (Tezkiretü'ş-Şuara)* (N. Açıkgöz (ed.)). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. ekitap.ktb.gov.tr
- Rızâ, Z. M. S. M. (2017). *Rızâ Tezkiresi* (G. Zavotçu (ed.)). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. ekitap.ktb.gov.tr
- Sehî Beg. (2017). *Heşt Bihîşt* (H. İpekten, G. Kut, M. İsen, H. Ayan, & T. Karabey (ed.)). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. ekitap.ktb.gov.tr
- Şeyhî, M. E. (2018). *Vekâyi'u'l-Fuzalâ* (R. Ekinci (ed.)). Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı. ekitap.yek.gov.tr
- Şeyhülislam Ârif Hikmet Bey. (2019). *Tezkiretü'ş-Şu'arâ* (M. N. Çımarcı (ed.)). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. ekitap.ktb.gov.tr
- Seyrek-zâde, M. A. (2019). *Zeyl-i Zübdetü'l-Eşâr* (A. O. Coşkun (ed.)). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. ekitap.ktb.gov.tr
- Silâhdâr-zâde, D. E. M. E. (2018). *Tezkire-i Silâhdâr-zâde* (F. Öztürk (ed.)). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. ekitap.ktb.gov.tr
- Şirvânî, S. A. (2018). *Tezkiretü'ş-Şu'arâ* (Ö. Bayram (ed.)). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. ekitap.ktb.gov.tr
- Taşköprülüzâde, A. E. (2019). *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye fi Ulemâi'd-Devleti'l-Osmâniyye, Osmanlı Âlimleri* (M. Hekimoğlu (ed.)). Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı. ekitap.yek.gov.tr
- Ubeydi. (2017). *Netâyicü'l-Ezhâr* (E. Kılıç (ed.)). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. ekitap.ktb.gov.tr
- Ünver, İ. (2008). Çeviri yazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turcic*, 3(6), 1-46.
- Yıldırım, F. (2009). *Mehmet Nâil Tuman ve Tuhfe-i Nâilî'si (İnceleme-Metin-İndeks Sayfa 101-200)*. Balıkesir Üniversitesi.

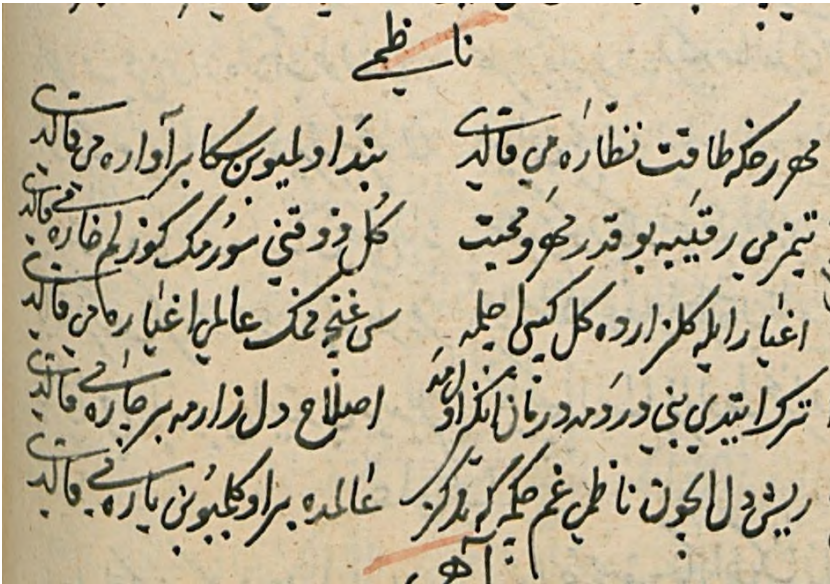
Kâsımî Mecmu'ası'nda Nâzımî'ye Ait Şiirler

Tıpkıbasım

Tıpkıbasım 1-Şiir 1 [25b]

Tıpkıbasım 2-Şiir 10 [124b]

Tıpkıbasım 3-Şiir 2 [26b/k]

ناظمی افندی
کشتی ایچره مد طرف آقن دکل اربان
سویو کندی سنی ارا ای کاشک عاشقان
عارضی کوروب کلن ارده این غنیم
شول سبیدنیزم اراد و بندم
غنی اغور کوردن این روح صور
یوق غیب یا صوب د لینه خار ایله نغیر
بوستان دلمده سر و سکی در فامک
غنی کلمتسان نظر کرده اول
غنی کلمتسان نظر کرده اول
راز غنقن آه کلمتسان نظر کرده اول
راز غنقن آه کلمتسان نظر کرده اول

Tıpkıbasım 4-Şiir-3 [27b/k]

ناظمی افندی
بیج ستمه طردی دلی یاره یاره یار
بیکان غملا تندی نی یاره یاره یار
واردی کونته نزه جور و صبا ایدر
تکرار تندی نغمه فاعده سی وار و وار یار
مهر کیم بولدی آری بر یار کندوب
سفاق اوردن این دل نجاره آره یار
جوز و صفا و محنت و غم در کجا ایدر
آیا اولورق دنیده بو چاره چاره یار
اغیاره یار اولوب سنی تکرار تندی یار
اولوق دوزن اول کل نجاره فاقون

Tıpkıbasım 5- Şiir-5 [29a/k]

ناظر اقداب
کاکلندن نکلیش شمشیر کریان اوسته
صانسی سنبل دوشور دریا بیجان اوسته
ماه خورشید رنده صفت حال کم طوطی مکان
و دم چشم ترسم فراق با جان اوسته
کوره کیستی ماه روی عارفی کجاست
صالحدم هرگز نظر فوسیدر جان اوسته
کولکل دم دردن کس انچه کلاه اولدی
زالدرد کویا که دوستی دروغندان اوسته
بیز دردم ناظر فراق زنی فرضی له
اوسیدر کجاست که درت ماه با جان اوسته

ناظر اقداب
کاکلندن نکلیش شمشیر کریان اوسته
صانسی سنبل دوشور دریا بیجان اوسته
ماه خورشید رنده صفت حال کم طوطی مکان
و دم چشم ترسم فراق با جان اوسته
کوره کیستی ماه روی عارفی کجاست
صالحدم هرگز نظر فوسیدر جان اوسته
کولکل دم دردن کس انچه کلاه اولدی
زالدرد کویا که دوستی دروغندان اوسته
بیز دردم ناظر فراق زنی فرضی له
اوسیدر کجاست که درت ماه با جان اوسته

Tıpkıbasım 6- Şiir-4 [28b/k]

Tıpkıbasım 7- Şiir-6 [29b/k]

ناظمی اقتدی
تایخ انتیغری دوریادده فرقله کانه
سنگ صفا و جور صندری جانم
جانان اول ملاش عشق کرم اولدی
کردون اطاعت اوزره وایام ارد قلم
دلدری دل کاره مراد کیمی عاشق
کچیر فوله ناله ایلدی صبح سوزن
او کیمین اکنده ضایله باهم
که طوندی کهری بر زوایه تا نهمر محق
لعل لیلله خاریک و صغیر یوزم
زنگینی اولور ناظمی کل کلانم
تباع

ناظمی اقتدی
ماه نو ابر خیا لیلله اولدی غرق فون
ز فکر شوقله سردان کز اری ایلگون
دنبیم ریزان اولور ایشکیم قنت
اولیقدر قازم و چون و دریادن فون
صرت لعلکله از سبج اعلم یعقوب دار
رون زردم اولدی باش کرم ایللا یون
استغنا قلده کور او کیموش رو باغ
قاسم کوردکله اولدی مخلصدن کون
عجب بار و طعنه و اعتبار و جور روزگار
ناظمی بوجی بیلا ایلیا زبون اولدم زبون

Tıpkıbasım 10-Şiir-9 [32a/k]